

[НОВИНИ](#)

На порозі правового хаосу? Суддя ВС Віктор Пророк пояснює, що не так з проектом нового Цивільного кодексу

📅 22.05.2026   🗳️ законопроект пророк віктор суддя Цивільний кодекс

«Новий Цивільний кодекс може спричинити десятиліття правової невизначеності», – Віктор Пророк

Петиція до президента Володимира Зеленського з вимогою не допустити ухвалення проекту Цивільного кодексу (№15150) набрала понад 25 тис. підписів менш ніж за добу. Цьому передували протести, які збиралися під час візиту у різних регіонах України.

*Громадян турбує не лише спроба зробити всіх «доброчесними», а й намагання легалізувати вкрадене у державі і громадянню для громадян. Також розробники нового проекту бідкаються, що громадяни, які висловлюються проти документа, не мають належної експертизи, щоб оцінити проєкт кодексу, за яким має жити кожен. Тут варто зауважити, що Руслан Стефанчук до того, як стати народним депутатом **намагався** стати суддею саме Верховного Суду у Касаційному цивільному суді. Але він не пройшов конкурсний відбір.*

*Громадська ініціатива «Голка» вирішила послідувати за **законодавчу ініціативу голови Верховної Ради** із суддею-спікером Касаційного цивільного суду у Верховному Суді – Віктором Пророком. Він був одним із тих, хто вів боротьбу із **колишнім головою Касаційного господарського суду Богданом Лявочим**, у якого виявили російський паспорт. Пророк також є одним з суддів Верховного Суду, проти якого працює криміальська мережа Телеграм-каналів.*

Рекодифікація чи правовий хаос?

Чинний Цивільний кодекс прийнято 22 роки тому, за цей час Верховний Суд напрацював судову практику, і є дуже якісної рішєння. Скільки взагалі треба часу, щоб суди напрацювали нову судову практику?

Період у 22 роки може видастися досить тривалим для нас, але, з точки зору правових традицій економічно розвинутих демократій, для застосування **Цивільного кодексу** це досить незначний проміжок часу.

Коли приймають новий закон, то треба час поки він почне впливати на відносини між людьми. Згодом стає зрозуміло, а де ж виникають спори, як цей закон застосовувати. Далі такі питання розглядають суди. Якщо говорити про чинний Цивільний Кодекс, то після його прийняття судової системи знадобилося десь 5-6 років, щоб напрацювати бачення. За кілька десятиліть судді «оживили» норми чинного Цивільного кодексу, і вони стали більш зрозумілі громадянам.

Втім, досі є виклики, де судді не дійшли згоди, і ця робота ще триває. Якщо ми зараз увійдемо у нове правове поле – кожен може сам зробити висновки, скільки часу займе формування сталої судової практики. Прийняття нового Цивільного кодексу несе серйозні виклики для стабільності правосуддя. Повна заміна фундаменту приватного права автоматично ставить під питання актуальність сформованої практики.

Звісно, у застосуванні окремих правових інститутів, які є звичиними і не викликають сильних протиріч, цей час може не бути тривалим. Але є значна кількість спірних нововведі. У разі їхнього схвалення – це знову ж десятиліття.

Як би варто було змінювати законодавство, щоб це було найменш травматично для суспільства і дійсно покращило ситуацію і допомогло євроінтеграції?

На мою скромну думку, для цивільних правовідносин законодавство слід змінювати поступово. Жодних революційних кодифікацій. Якісна парламентська робота мала б здійснюватися з урахуванням судової практики.

Для інституційних змін кращий варіант – внесення системних змін до чинного Цивільного кодексу шляхом прийняттям окремих блоків, які вимагаються нашими євроінтеграційними прагненнями.

Європейський досвід показує, що успішні реформи цивільного права тривали роками з широким обговоренням науковою спільнотою, бізнесом, громадськістю та суддівським корпусом. Для євроінтеграції важливо не просто «оновити», а інтегрувати цивільний добробок, правову систему Євросоюзу (acquis ЄС) у сфері захисту прав споживачів, електронної комерції, інтелектуальної власності, договірного права тощо, зберігаючи національну правову традицію.

Рекодифікація Кодексу Наполеона за три тижні могла б спричинити у Франції правовий хаос

Ви кажете, що обговорення тривало роками. У нас між рестрацією проєкту і першим читанням Верховною Радою пройшло лише три тижні. До прикладу, у Франції діє кодекс, який з'явився за Наполеона. Його з того часу ніхто повністю не змінював. Вносили лише правки. Ми чудово розуміємо, що деякі науковці дуже хотіли би увійти в історію. Що було б, на вашу думку, із суспільством у Франції, якби отах за три тижні обновили Кодекс Наполеона і рекодифікували?

Кодекс Наполеона 1804 року – класичний приклад еволюційного розвитку. За понад 200 років у Франції його не змінювали повністю, вносилися лише необхідні правки. Звісно, змін було тисячі, але базова структура та філософія збереглися, що забезпечує стабільність суспільних відносин. Досвід розвинених демократій, зокрема Франції, свідчить, що стабільність є ціннішою за радикальні інновації.

Повна «рекодифікація за три тижні» справді виглядає екстраординарно, думаю вона могла б спричинити правовий хаос та втрату орієнтирів як для суддів, так і для суспільства.

До речі, Цивільний кодекс штату Луїзіана, як єдиний штат США з романо-германською правовою системою, часто по-язують із Кодексом Наполеона. Так от, його ухвалили 1808 року і переглянули лише двічі – у 1825 та 1870 роках, після чого до нього також лише вносили правки.

Якщо ж говорити про Україну, то строк обговорення документа обсягом 803 сторінки, оклав три тижні. Тому у суспільства є питання до якості законодавчого процесу і залучення різних сторін. Такі суттєві зміни цивільного законодавства потребують значно ширшого та тривалішого обговорення.

Ризики для державного майна і майна громад

Торік вступив в дію «закон Ігора Мазени», так званий закон про добросовісного набувача. Єврокомісія і Європарламент значимими, що це легалізація краденого – лісів, узбереж і т.д. Верховний Суд сформував позитивну судову практику, яку намагається нівелювати цей закон. Але дев'ять книга проєкту Цивільного кодексу суттєво погіршить ситуацію і держава, і громади можуть втратити особливо цінні об'єкти. Міністр взагалі рекомендував цю книгу виключити. Яка ваша позиція щодо цієї книги?

Я особисто поділяю позицію Міністру, яка є цілком обґрунтованою, оскільки запропоновані механізми не вирішують головного завдання: як повернути, скажімо так, вкрадене майно суспільству і водночас не порушити права добросовісного набувача.

Дійсно, дев'ять книга викликає занепокоєння, бо в ній є норми, що можуть суттєво погіршити стан захисту публічних інтересів. Існує реальний ризик, що через суперечливі норми держава та громади втратять контроль над стратегічними ресурсами – лісами, узбережжями, водними об'єктами, об'єктами культурної спадщини й іншими особливими цінними об'єктами.

Ми вже бачили подібні ризики зі згаданим вами законом. Хоча Верховний Суд уже сформував певну важливу практику щодо захисту публічних інтересів у земельних та майнових відносинах щодо недобросовісних набувачів, він досі намагається формувати узгоджену практику для виправлення ситуації в цілому. Новий проєкт у нинішньому вигляді лише поглиблює дисбаланс. Ризики існують: потенційне «відмивання» раніше відчуженого майна, ускладнення захисту публічної власності, колізії з іншими нормами законодавства.

Окремий ризик – перекладання відповідальності на державу, коли за неадекватні дії з рєсстрами майнових прав платити доведеться платникам податків.

Чи захищена публічна власність цим проєктом кодексу?

Проект, який розглядали у першому читанні, передбачив нижчий рівень захисту публічної власності в окремих нормах, ніж у чинному законодавстві. Є низка потенційних суперечностей між нормами дев'ятої книги, а також між ними та спеціальним законодавством. Потребує додаткового опрацювання інститут набувальної давності. Мова про так звані «права posiadання» щодо публічного майна, добросовісного його набуття, захисту прав громад тощо.

Поставе питання: чи може особа бути добросовісним набувачем, наприклад, берега річки чи заповідника?

Є майно, яке ніколи не може бути у приватній власності, до прикладу, Софія Київська, атомні станції чи узбережжя. Якщо хтось привласнив собі його, то позовної давності немає, і щоб держава чи громада повернула це у власність, є особливий вид позовів – негаторні. А с, до прикладу, сільськогосподарська земля. Нею заволодіти можна. Якщо у державних органів є докази, що таку власність оформили недобросовісно, влада йде до суду. Такий спосіб захисту в суді називається – виндикація. Але тут уже діють строки давності. Як зараз у проєкті Цивільного кодексу бачать захист майна, яке не мало б ніколи вибути з державної чи комунальної власності?

Аналіз проєкту Цивільного кодексу дійсно виявляє певну концептуальну напруженість між усталеною судовою практикою та новими законодавчими ініціативами. Питання захисту публічної власності є одним із найбільш дискусійних.

Наразі Велика Палата Верховного Суду дотримується позиції, згідно з якою землі певної категорії – водний фонд, прибережні захисні смуги, природоохоронні об'єкти – не можуть вибувати з власності народу/держави в принципі. Так от проєкт Цивільного кодексу фактично визнає можливість «вибуття» такого майна з володіння держави.

Що це означає на практиці? Що автоматично буде запущений механізм позовної давності. Отже, таке майно більше не буде захищатися у негаторних позовах. А для держави це доволі критично. Вона не може забезпечити виконання обов'язків ефективного власника та часто пропускатиме такі обмежувальні строки. Отже, втрачатиме майно.

Якщо проєкт приймуть без змін і без урахування практики Верховного Суду, тоді буде серйозний виклик – Верховному Суду доведеться відступити від власної усталеної позиції у цьому питанні.

Фото: Людмила Тягнирідно

Поставе питання: чи може особа бути добросовісним набувачем, наприклад, берега річки чи заповідника? З одного боку, реєстр казати, що власник – приватна особа, а з іншого – закон каже, що це публічна власність.

Тоді можливо у Цивільному кодексі на публічну власність, ліси, узбережжя, не мають поширюватися строки давності, і держава чи громада мали б їх повертати?

Це «вічне» питання, бо є конфлікт між збереженням ресурсів держави чи громади та принципом правової визначеності – стабільності цивільного обороту. Класична цивільно-насна доктрина схильється до того, що держава повинна бути рівним учасником цивільних відносин. Адже, з одного боку, якщо держава має безстрокове право на позов, це створює ситуацію «вчужого страху» для суб'єктів господарювання та громадян. Це дестимулює інвестиції, адже право власності на майно, набуває навіть 20-30 років тому, може бути опспорено в будь-який момент. З іншого боку, публічна власність, а це ліси, надра, стратегічні об'єкти, належить усьому народові, і недбалість окремого чиновника, який «прослав» позовну давність, не повинна призводити до безповоротної втрати загальнонародного надбання.

Як зазначалося раніше, Верховний Суд наразі вирішує цю проблему через кваліфікацію позову як негаторного, на який строки давності не поширюються. Верховний Суд фактично каже: «Якщо майно не могло бути відчужене взагалі, то власник його не втрачає, а отже, може вимагати повернення будь-коли».

Однак, якщо в проєкті нового Цивільного кодексу ці вимоги стануть виндикаційними, на них почне поширюватися позовна давність. Таким чином, повертати ліси, узбережжя, надра стане важче.

Як знайти баланс між необхідністю повертати вкрадене та захистом добросовісних набувачів?

Це класична колізія цивільного права. На мою думку, баланс має ґрунтуватися на таких принципах: пріоритеті публічного інтересу щодо майна, яке вибуло з володіння держави/громади поза їхньою волею; захисті добросовісного набувача, який залопить реальну вартість і не міг знати про недоліки титулу попередника; розумних строків давності та чітких правил реституції і компенсації.

Європейський стандарт вимагає справедливої рівноваги. Потрібні виважені норми, які не дозволять легалізувати корупційні схеми, але й не створюватимуть хаосу на ринку нерухомості.

Свобода слова і деформація інституту шлюбу

Громадський сектор зауважує, що новий кодекс може мати ризики для свободи слова і деформувати інститут шлюбу? Ви бачите ці ризики?

Зауваження громадського сектору щодо проєкту нового Цивільного кодексу є цілком обґрунтованими, оскільки реформа такого масштабу неминує зачіпати фундаментальні права та соціальні інститути. Ризики, про які йдеться, лежать у площині балансу між приватним життям та публічним інтересом.

Основне занепокоєння викликає оновлення норм, що стосуються захисту честі, гідності та ділової репутації. По-перше, це розуміється недостатнє: що в новому проєкті буде посилено механізм спростування інформації без чіткого розмежування між фактами та оціночними судженнями, це може створити підґрунтя для «стратегічних позовів проти участі громадськості», так звані SLAPP-позови.

По-друге, право на забуття: впровадження інституту «права бути забутимим» (виздалення інформації з пошукових систем або медіа-архівів) є налицю з двома ризиками. З одного боку, це захист приватності, з іншого – інструмент для політиків та посадовців, щоб «зачистити» свою біографію від згадок про корупційні скандали чи минулі правопорушення.

Ну, і по-третє, відшкодування моральної шкоди: якщо проєкт передбачає спрощення процедури стягнення значних сум за дифамацією, це може призвести до самоцілювних журналістських розслідувань. Тут критичний ризик відсутність заборони проти зловживання правом – кодекс не містить норм, які б забороняли використовувати захист репутації для придушення критики.

Щодо деформації інституту шлюбу, питання набагато складніше, дискусія розгортається навколо модернізації сімейного законодавства, яке дуже гостро стоїть в українському суспільстві. Це не лише питання цивільних партнерств чи фактичних шлюбних стосунків, це питання свободи жинки у сімейних стосунках.

Ці питання взагалі окремо потребують років і років суспільного обговорення. Різкі зміни в цій сфері можуть призвести до непередбачуваних соціальних наслідків.

Є практика, коли законопроекти подають до Верховного Суду для обговорення. Цей проєкт кодексу розглядали? Скільки треба часу для того, щоб вивчити 803 сторінки і підготувати правки і чи достатньо подати проєкт на ресторцію на початку квітня, а наприкінці квітня прийняти у першому читанні, а далі дати 21 день на підготовку правок? Це реальні строки для ознайомлення?

До Верховного Суду надходили пропозиції від уряду та парламенту щодо надання зауважень та пропозицій. На початку квітня відбувся ХV міжнародний цивільно-історичний форум. Однак кожен може **представитися** запис форуму і розуміти, що фактично усі виступи саме суддів Верховного суду супроводжувалися суттєвими зауваженнями до запропонованого проєкту.

Разом з тим варто розуміти, що ретельне опрацювання такого змістовного документа як Цивільний кодекс, вимагає не тижні чи місяців, а років.

Підготував: Ірина Федорів, співзасновниця та голова громадської ініціативи «Голка»

Джерело: [Главнок](#)

Назад

ТСК «Лісова дача» – аварійна. Харченко: «зловживань в сфері економіки» нема. Шевчук за опитування ВПО з «Свердловцецька»(ВІДЕО)

Поиск...

ОСТАННІ ПУБЛІКАЦІЇ

На порозі правового хаосу? Суддя ВС Віктор Пророк пояснює, що не так з проектом нового Цивільного кодексу

ТСК «Лісова дача» – аварійна. Харченко: «зловживань в сфері економіки» нема. Шевчук за опитування ВПО з «Свердловцецька»(ВІДЕО)

Нобелівська лауреатка Ольга Токарчук ззналася у використанні ШІ для написання книг

Ювелірна робота на висоті 50 метрів: в Одесі вибухотехнік вручну знешкодів «шахед», який застряг у стні 24-поверхівки

Афера на 30 мільйонів доларів: як івано-франківська компанія «Рона» кинула на гроші світового гіганта Hyundai та українські банки

Монобільність тріщить по швах: фракція «Слуга народу» збирають на закриті засідання за участю Зеленського та прем'єрки

Масштабні обшуки в Нацполіції: Тетеря, Безальпюк, Ткачюк, Гулеватий отримали підозри в хабарництві

Масштабні обшуки в ГУ Нацполіції трьох областей: слідчі дії тривають на Франківщині, Тернопільщині та Житомирщині

Українські удари позбавили Росію 10% нафтопереробки. – Зеленський

Хто вініс 140 мільйонів застави за Єрмака: список фізосіб та компаній

Сдів у платній камері: Єрмака випустили із СІЗО (ВІДЕО)

Понад половина вироків ВАКС ґрунтуються на угодах з слідством, а 43 рішення залишаються засекреченими

На ТСК з'ясували, що в Лисичанській «Дружбі» проживає 94 особи (а не ВПО!). 10 дітей і діє виробництво поза законом

Орбана та його міністрів позбавили «золотих парашутів»: Угорщина передасть Україні 100 мільйонів гривень компенсацій

DeTo: У столицях ЄС орбана жителя вища за мінімальні зарплати. Де найгірша ситуація

Лодки втомилися від «палеро» Луганщини і про кримінальний «Дружбу» з «Лісовою дачею». І про 400 млн грн, які дорученням «забра» у переселенця О. Харченко – написав в завіт про роботу ТСК Олександр Сухов

11 способів змусити журналістику замовкнути у проєкті нового Цивільного кодексу

Свердловцецька лікарня незаконно отримала 24 млн грн від НСЗУ: відповідь на питання члена ТСК Владлена Неклюдова

Частина 1: Як легітимізували закупило «Лісові дачи» з корупційними ознаками «громадські активісти» з Ради з питань ВПО чи Свердловцецької РДА

Член ТСК С. Вельможний: Генпрокурору: «Ми вивели ознаки злочину у діях чиновників Свердловцецької і Лисичанської МВА» (ВІДЕО)

АРХІВ ПУБЛІКАЦІЙ САЙТУ ZARAZ.INFO

МАЙ 2026

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	ВС
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

« Агр